FAGGRUPPESEMINAR FOR SOCIALRÅDGIVERE DEN 23. MARTS

TOVE WEIS, PSYKOLOG, SPECIALIST OG SUPERVISOR I BØRNEPSYKOLOGI

Børn og unges seksuelle udvikling – herunder vurdering, forebyggelse og håndtering af seksuelt bekymrende adfærd hos børn og unge.

DAGENS PROGRAM

Kl. 9.00 – 9.15:

- Velkomst og præsentation af dagens program
- Præstation af JanusCentret

Kl. 9.15 – 10:00

- Tidlig udvikling af seksualitet og det relationelle miljøs betydning (ydre forudsætninger)
- Barnets profil og indflydelse på den seksuelle udvikling (indre forudsætninger)
- Karakteristik af børn og unge med seksuelt krænkende adfærd – hvordan forstår vi disse børn?

Kl. 10.00 – 11.00:

- Vurdering af seksuel adfærd – introduktion til bekymringsbarometeret
- Gruppearbejde med cases

JanusCentret

DAGENS PROGRAM - FORTSAT

Kl. 11.00 – 12.00

- Forebyggelse og håndtering af seksuelt bekymrende og krænkende adfærd på døgninstitutioner – beredskabsplan og seksualpolitik
- Hvordan kommer overgrebene til vores kendskab - disclosure

Kl. 12.00 – 12.45

- Frokost

Kl. 12.45 – 13.30

- Seksuelt bekymrende adfærd i relation til internettet
- Afrunding og spørgsmål

JanusCentret

FORMÅLET MED UNDERVISNINGEN

- Opkvalificering i forhold til barnets seksuelle udvikling
- Skelnen mellem almindelig og ualmindelig seksuel udvikling hos børn
- Håndtering af seksuelt grænseoverskridende episoder

JanusCentret

Hvilke faktorer tror I, kan være medvirkende til at udløse seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd hos et barn eller en ung?

Hvilke børn/unge tror I begår seksuelle overgreb mod andre?

JanusCentret

JanusCentret

INTRODUKTION

JANUSCENTRET

- Oprettet i 2003, finansieret af Socialministeriet
- Led i Regeringens handlingsplan til bekæmpelse af seksuelle overgreb mod børn, 2011
- Målgruppe: Børn og unge med seksuelt grænseoverskridende eller krænkende adfærd - alder 4-18 år (eller ældre)
- 2011: Selvejende institution med indtægtsdækket virksomhed og VISO leverandør
- 2013-2016: Øgede puljemidler som led i Overgrebspakken til national videns indsamling og landsdækkende behandling (JUNO i Århus, SEBA i Ålborg)
- 2017: På Finansloven
- Psykologisk undersøgelse, behandling og forskning samt vidensindsamling og vidensformidling

JanusCentret

LANDSDÆKKENDE BEHANDLINGSENHEDER

JanusCentret

JANUSCENTRETS FORMÅL

- At forebygge seksuelle overgreb og (videre) udvikling af seksuelt krænkende adfærd
- Opsporing og forebyggelse af krænkelser
- Behandling af børn og unge med seksuelt bekymrede og krænkende adfærd for at fremme sund udvikling og trivsel

JanusCentret

KLINISK AKTIVITET I JANUSCENTRET

Udredning

- **Psykologisk undersøgelse** (WISC IV, Rorschach, TOVA)
- **Kliniske interviews/legeobservationer**
- **Forældreanamnese**
- **Netværkssamtaler**
- **Traume-screening**
- **Risikovurdering (ERASOR);**

→ Herudfra dimensioneres indsatsen

Intervention

- **Individuel behandling**
- **Gruppebehandling/netværksforløb**
- **Mediation** - møder mellem offer og krænker
- **Forældre- og familiesamtaler**
- **Søskendesamtaler**
- **Forældregrupper**
- **Supervision og rådgivning**
- **Supervisionsgrupper**

JanusCentret

MYTER OG FAKTA

1. Det er en myte, at børn med seksuelt bekymrende adfærd oftest selv har været udsat for seksuelle overgreb

- Det er derimod et faktum, at mange børn med seksuelle adfærdsproblemer *ikke* selv har været ofre for overgreb

- Men ca. en tredjedel af de børn, der visiteres til behandling (i JanusCentret) for seksuelt bekymrende/krænkende adfærd, har været udsat for overgreb,

- Jo yngre et barn med seksuelt bekymrende adfærd er, jo større sandsynlighed er der for, at barnet selv har været udsat for overgreb (svarende til international forskning)

JanusCentret

MYTER OG FAKTA

2. Det er en myte, at børn, som har været ofre for seksuelle overgreb, senere selv vil forgribe sig på andre børn

- Det er er derimod et faktum, at de fleste børn som har været udsat for overgreb, ikke udvikler seksuelle adfærdsproblemer senere
- Men nogle gør!

JanusCentret

MYTER OG FAKTA

3. Det er en myte, at børn med seksuelle adfærdsproblemer bliver seksuelle krænkere som voksne

- De fleste børn med seksuelle adfærdsproblemer fortsætter ikke med krænkende adfærd i ungdom og voksenliv
- Men nogle gør!

JanusCentret

SEKSUALITET OG DET RELATIONELLE MILJØS BETYDNING

Ydre forudsætninger

JanusCentret

UDVIKLINGEN AF BARNETS SEKSUALITET

- Seksualiteten i barndommen kaldes den infantile seksualitet.

- Den infantile seksualitet udvikles *først og fremmest* i relation til de voksne omkring barnet.
- Den infantile seksualitet har intet med den voksne genitale, kønslige seksualitet at gøre.

JanusCentret

UDVIKLINGEN AF BARNETS SEKSUALITET

- Det er i relationerne, i samspillet mellem barn og voksen, at den infantile seksualitet får lov at udvikle sig og forme sig til det, vi kender som voksen seksualitet.
- Således er de specifikke voksne i barnets liv til stede i barnets udvikling af en seksualitet – på lige fod med udviklingen af personlighed, tilknytning mv.
- Således formes seksualiteten af barnets relationelle miljø

JanusCentret

BARNET VED IKKE HVAD SEKSUALITET ER

Når barnet fx leger doktorlege i børnehaven, har det ikke samme forståelse af legen som voksne, for barnet ved ikke, hvad seksualitet er!

JanusCentret

TILKNYTNINGSTEORI OG SEKSUALITET

”Seksualitet er stærkt forbundet med krop/sanser, som påminder mennesker om, hvordan vi havde det i vores tidlige relationer.

Disse erfaringer registreres og lagres i kroppen og dermed kommer barnets sensuelle bånd med tilknytningspersoner til at påvirke seksualiteten som voksen”

(Tidefors 2010)

JanusCentret

DE VOKSNES ANSVAR

- Da børn ikke ved, hvad seksualitet er, er det de voksnes ansvar at tale med barnet herom – på barnets præmisser!
- Barnet skal dog selv opdage sin seksualitet – men det har behov for støtte fra de voksne omkring
- Det handler om at svare på barnets spørgsmål på en måde, som barnet er parat til, og som det kan forstå

JanusCentret

SEKSUALITET I UNGDOMMEN

- I puberteten vækkes den genitale (og medfødte fysiologiske!) seksualitet, hvis formål er forplantningen

- Den infantile seksualitet har indflydelse på, hvordan den genitale seksualitet udmønter sig

JanusCentret

BARNETS PROFIL OG INDFLYDELSE PÅ DEN SEKSUELLE UDVIKLING

Indre forudsætninger

JanusCentret

BARNETS PROFIL OG SEKSUELLE UDVIKLING

Seksualiteten påvirkes af barnets:

- **Intellektuelle forudsætninger**

  Hvordan forstår jeg mig selv og min omverden?

  Læringsstil og –tempo

- **Sociale kompetencer**

  Basale sociale strategier

  Kommunikative færdigheder

  Grænsesætning

  Konflikthåndtering og problemløsning

JanusCentret

BARNETS PROFIL OG SEKSUEL UDVIKLING

Seksualiteten påvirkes af barnets:

- **Følelsesmæssige udviklingsniveau**
  - Evne til affektregulering (og impulsstyring)
  - Evne til aflæsning af egne og andres følelser
  - Evne til italesættelse af følelsestilstande
  - Empatifunktion
  - Fælles opmærksomhed (fælles 3.)
  - Evne til at koble følelser til adfærd og omvendt

JanusCentret

SEKSUALITET OG B/U MED SÆRLIGE UDFORDRINGER

- Seksuel udvikling er et væsentligt område, hvor børn med socialkognitive vanskeligheder har behov for vejledning
- Seksualitet er et komplekst og ofte forvirrende felt for unge, der har vanskeligheder med at forstå den sociale verden, forstå og aflæse følelser
- Seksuelle impulser kan være svære at forstå og håndtere for disse unge

JanusCentret

SEKSUALITET OG B/U MED SÆRLIGE UDFORDRINGER

- Anskue seksualiteten ud fra de unges generelle funktionsniveau
- Skelne mellem fysisk udviklingsniveau (hormoner, pubertet), mentalt udviklingsniveau, og den enkelte unges profil (styrker, svagheder, personlighed, baggrund)
- Vejlede og træne ud fra den enkelte unges funktionsniveau

JanusCentret

JanusCentret

KARAKTERISTIK AF BØRN OG UNGE MED SEKSUELT KRÆNKENDE ADFÆRD

- HVORDAN FORSTÅR VI DISSE BØRN?

HVEM ER KLIENTERNE OG OFRENE?

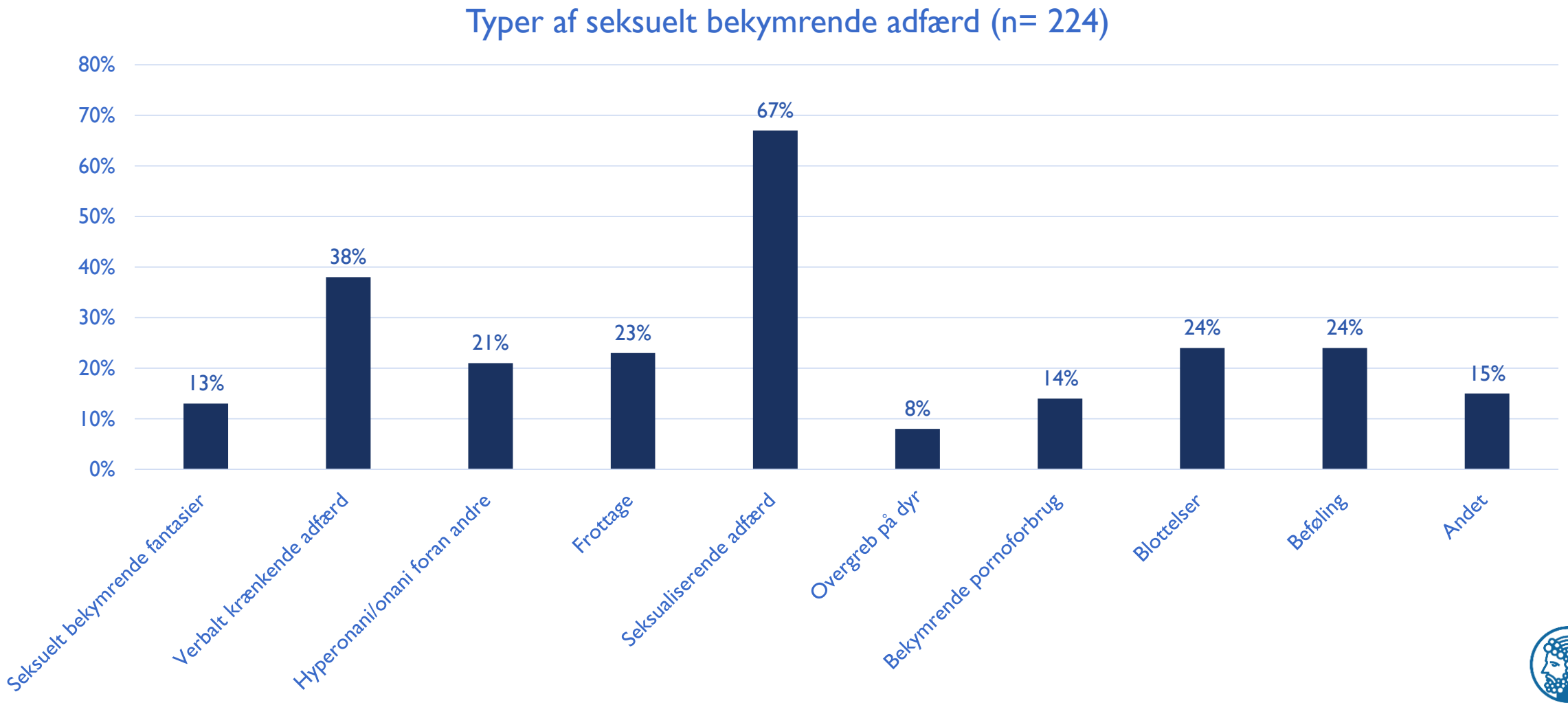
- Kønsfordeling: 90% drenge og 10% piger
- Gennemsnitsalder på visitationstidspunktet: 12,8 år
- Gennemsnitsalder ved første krænkelse: 11,9 år
- 44% er anbragt uden for hjemmet
- 63% går i specialklasse eller på specialskole

- Kønsfordeling: 43% drenge og 57% piger
- Gennemsnitsalder på visitationstidspunktet: 9,9 år
- Gennemsnitsalder ved første krænkelse: 9,1år
- 39% har været udsat for penetration, 45% har været udsat for beføling

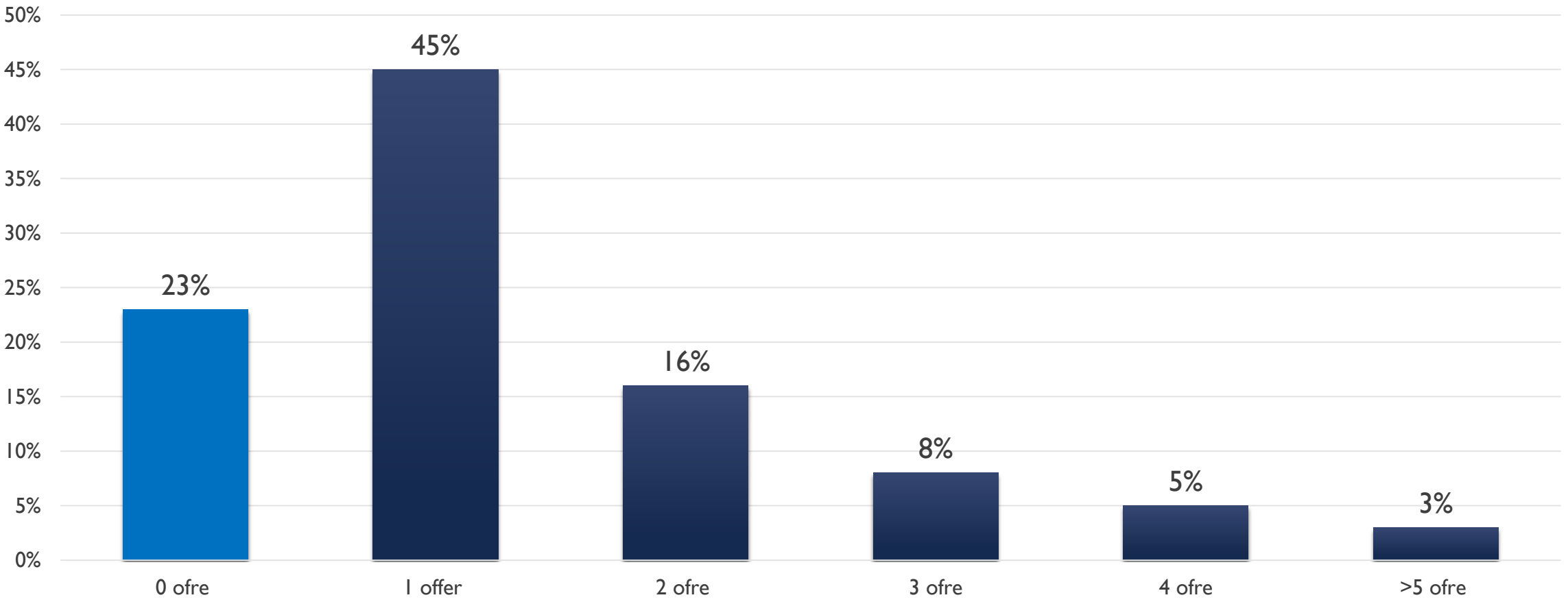
JanusCentret

TYPER AF SBA

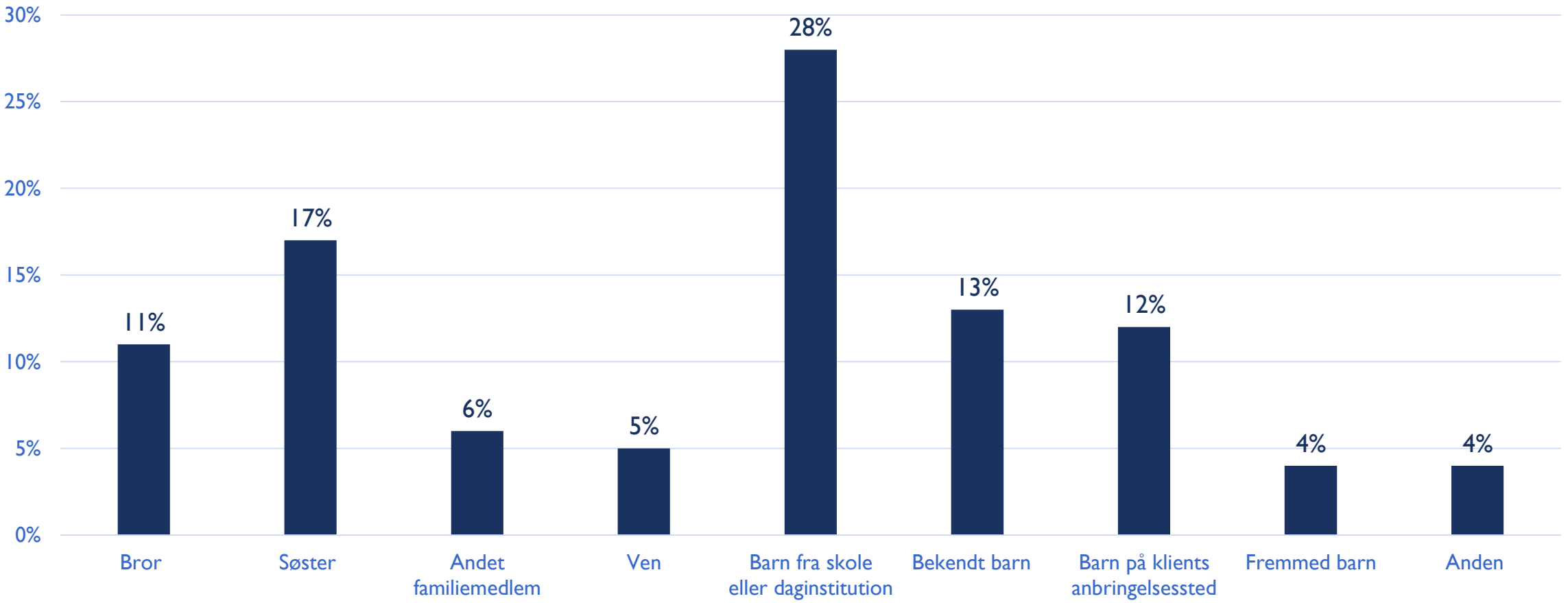
JanusCentret

SEKSUELT BEKYMRENDE OG KRÆNKENDE ADFÆRD

JanusCentret

RELATION MELLEM OFFER OG KLIENT (N= 492)

JanusCentret

BAGRUNDSFAKTORER HOS UNGE

- Omsorgssvigt (fysisk, psykisk, seksuelt)
- Ikke alderssvarende følelsesmæssig og sproglig udvikling
- Manglende sociale kompetencer
- Lav impulskontrol
- Utilstrækkelig indlevelsesevne
- Dårlig begavelse
- Opmærksomheds- og koncentrationsvanskeligheder (ADHD), psykisk udviklingshæmning og autismespektrumforstyrrelser

JanusCentret

BAGGRUNDSFAKTORER HOS UNGE

- Mere end 2/3 af klienterne er vokset op med specifikke opmærksomhedsmæssige vanskeligheder, som ikke er blevet erkendt og behandlet adækvat.
- Dette har for manges vedkommende betydet, at de har haft store *indlæringsvanskeligheder*, har fået *mange irettesættelser*, haft store *sociale vanskeligheder* samt *adfærdsproblemer* i form af hyperaktiv og impulspræget adfærd.
- Mange er derfor præget af *dårligt selvværd* og stor *nederlagsfølelse*.
- Der ses også grupper af børn med uopdagede specifikke adfærdsforstyrrelser indenfor autismespektret samt børn og unge med udviklingshæmning.

JanusCentret

BAGGRUNDSFAKTORER HOS UNGE

- Både offer og krænker problematik
- Dysfunktionelle familier
- Lavt selvværd
- Ringe forståelse for motiver bag eller skadevirkninger af de(t) seksuelle overgreb
- Begrænsede handle- og problemløsnings-strategier

JanusCentret

UDVIKLINGSPSYKOLOGISKE FAKTORER

- Udviklingspsykologiske faktorer er betydningsfulde for børn/unges udvikling af seksuelt grænseoverskridende adfærd

- Unge i (begyndende) pubertet befinder sig i en psykologisk, fysiologisk og social forandringsproces som medfører forøget seksuel lyst samt motivation for at udforske seksualitet og seksuelt interagere med andre jævnaldrende

- Denne proces kan forstyrres eller fejludvikles hos unge, som er umodne, mangler sociale kompetencer, har nedsat evne til at læse andre, empati-og tilknytningsforstyrrelser, nedsat evne til at sætte sig i andres sted, impulsivitet, problemer med følelsesregulering eller andre vanskeligheder

JanusCentret

DATAOVERBLIK

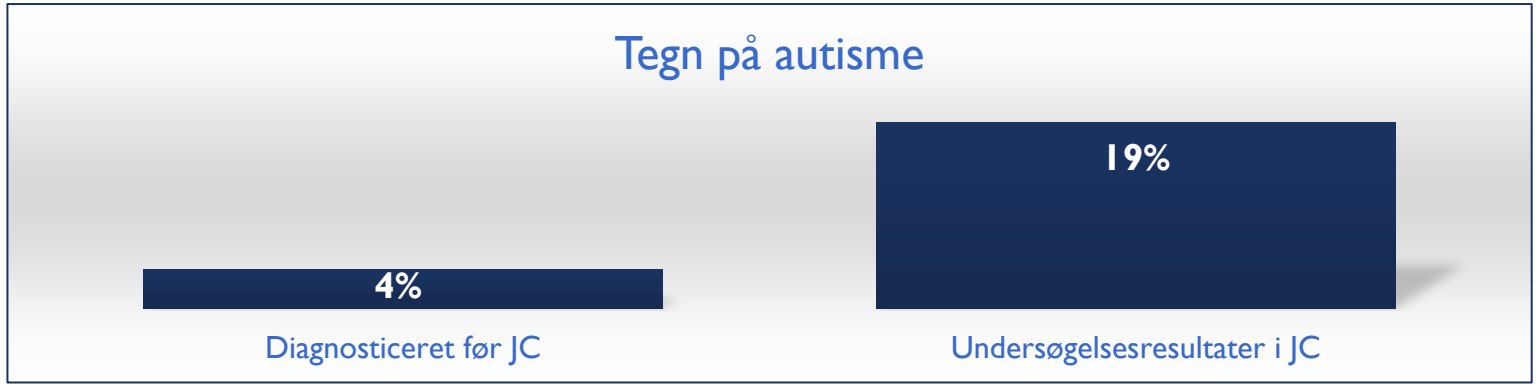
Omsorgssvigt

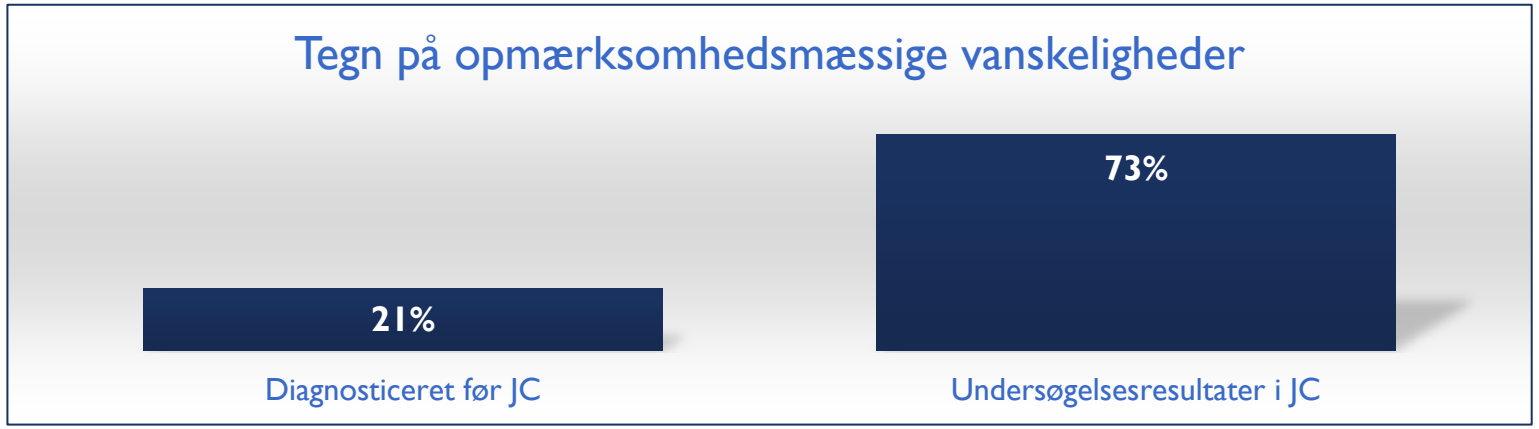
- Ca. en tredjedel af klienterne har selv været udsat for seksuelle overgreb
- Ca. en tredjedel har været udsat for fysisk vold i familien
- Ca. en tredjedel af klienterne har været vidne til fysisk vold i familien
- 70% af klienterne har været udsat for følelsesmæssigt omsorgssvigt

JanusCentret

BØRN MED NEUROPSYKIATRISKE PROBLEMSTILLINGER ER OVERREPRÆSENTERET HOS BØRN OG UNGE MED SEKSUELT BEKYMRENDE ELLER KRÆNKENDE ADFÆRD

63 % går i specialklasse

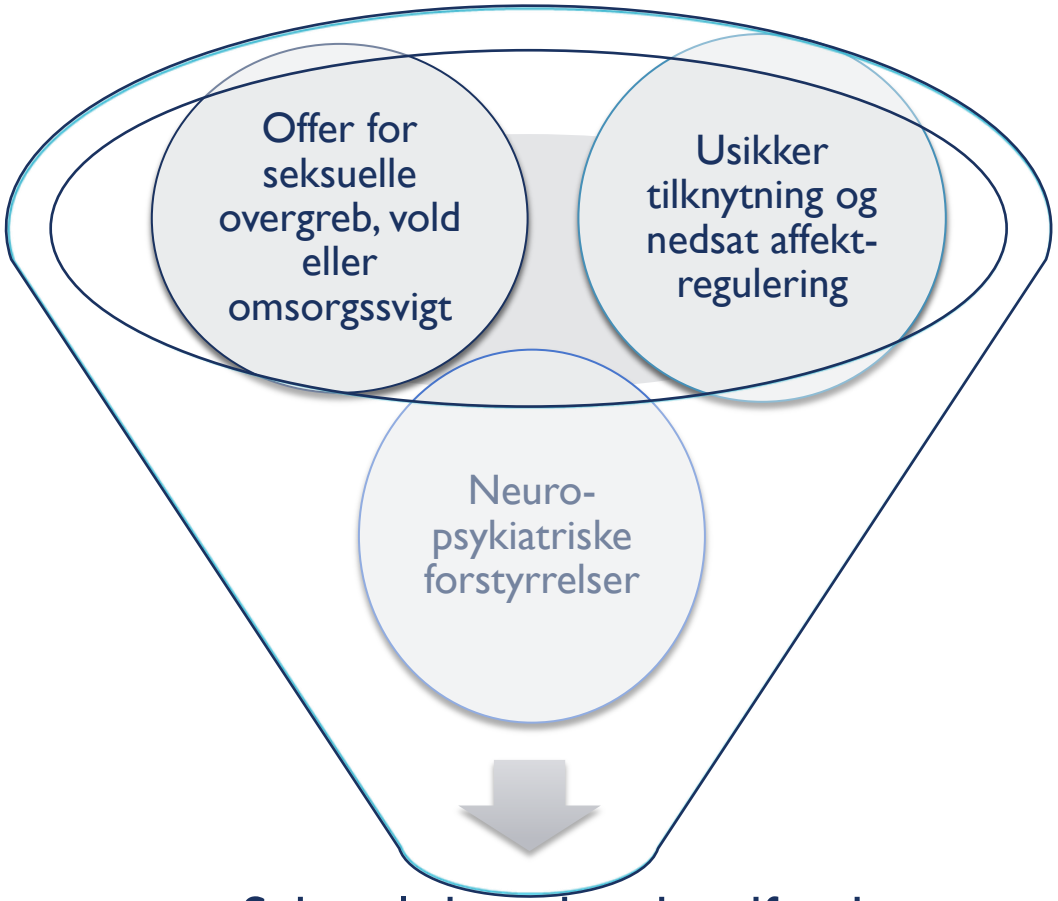

JanusCentret

OVERBLIK OVER RISIKOFAKTORER

Udløsende faktorer:
Begyndende pubertet
Krise
Pornografi

JanusCentret

SEKSUELT BEKYMRENDE ADFÆRD (SBA)

- Mere end halvdelen af den samlede klientgruppe har udvist SBA (foruden eventuelle overgreb)
- For manges vedkommende gælder det, at de har udvist den bekymrende adfærd gennem en længere periode, ofte i årevis. Det vil sige, at adfærden har været *synlig* for omgivelserne gennem længere tid
- 71 pct. af de anbragte klienter (der har krænket et eller flere børn) har foruden den krænkende adfærd også udvist SBA. Den bekymrende adfærd har typisk udspillet sig gennem flere år. Dette gælder til sammenligning for 43 pct. blandt de hjemmeboende klienter med ofre

JanusCentret

ANBRAGTE KLIENTER

- Ca. halvdelen af JanusCentrets klienter er anbragt uden for hjemmet
- 38% er anbragt i en plejefamilie (herunder også slægtspleje). 62% er anbragt på en institution eller på et opholdssted
- >90% af de anbragte klienter har været udsat for en eller flere former for passivt omsorgssvigt (fx følelsesmæssigt omsorgssvigt)
- 59% har været udsat for psykisk vold (28% blandt de øvrige klienter)
- 30% har været udsat for seksuelle overgreb i familien (12% blandt de øvrige klienter)
- 52% har været udsat for fysisk vold i familien (28% blandt de øvrige)

JanusCentret

ANBRAGTE KLIENTER OG SKOLEGANG

- Andelen af børn og unge, der modtager et specialiseret undervisningstilbud, er generelt højt i JanusCentret, men særligt høj blandt de anbragte klienter

- 83% i gruppen af anbragte klienter går i specialskole eller i specialklasse (51% blandt klienterne, der bor hjemme ved en eller begge forældre)

- Det er især de institutionsanbragte klienter, der adskiller sig i forhold til skolegang: 92% i denne klientgruppe går i specialklasse eller på specialskole (69% blandt de plejeanbragte klienter)

JanusCentret

FORSKNINGSPERSPEKTIVER OG UDDANNELSE

Vigtigheden af uddannelse og en vellykket skolegang har stor bevågenhed i disse år og understreges bl.a. i to nye undersøgelser:

I den nyeste undersøgelse vedrørende vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd 16:16) peges der på, at den mest betydende faktor, der statistisk ser ud til at beskytte børn og unge er vellykket skolegang, eller at vellykket skolegang er en proxy for andre forhold, der virker beskyttende i forhold til vold og overgreb

(Oldrup et al. 2016: 20-21)

JanusCentret

FORSKNINGSPERSPEKTIVER OG UDDANNELSE

I en ny publiceret undersøgelse vedrørende svenske anbragte børn og unge, fremhæves det på baggrund af et longitudinelt studie af mere end 7500 anbragte børn og unge, at ringe skolegang er en altoverskyggende risikofaktor for udvikling af psykosociale problemer senere i livet

(Forsman et al. 2016)

JanusCentret

VURDERING AF SEKSUEL ADFÆRD

JanusCentret

BØRNS NORMALE SEKSUALITET

Hvordan skelner man mellem normal seksualitet hos børn og bekymrende seksualitet?

JanusCentret

NATURLIG SEKSUEL ADFÆRD HOS BØRN

- Samme størrelse, alder og udvikling
- Frivilligt og gensidigt
- Nysgerrighed
- Adfærden spontan og "legende"
- Adfærden mindskes når opdaget
- Ikke følelse af skam, vrede, angst
- Interesse i seksuelle lege afbalanceret ift. andre aktiviteter
- Venskab i øvrigt/gensidigt frivilligt/lege

JanusCentret

SMÅBARNSALDER

- Omkring 3 års alderen når adfærd med at se på andre børns genitalier sit højdepunkt – herefter aftagende
- Optaget af kønsidentiteten
- Pige på 3 år peger på en jævnaldrende dreng, da han tisser og siger:

" Se han har en tissemand så han er en far. Jeg har en tissekone, så jeg er en mor "

JanusCentret

BØRNEHAVEBØRN

- Børnehavebørn er interesserede i kønsforskelle og – ligheder
- ”Doktorlege”
- Simulerer seksuel aktivitet (”bollelege”)
- Mindre almindelige lege som at stikke genstande op i hinanden – behøver ikke være udtryk for, at barnet har været udsat for seksuelle overgreb, men kan fx skyldes at barnet i forbindelse med sygdom har fået stikpiller/taget temperatur

JanusCentret

SKOLEALDER

- Omkring skolealderen øges blufærdigheden
- Privathed ved toiletbesøg og ved tøjskifte
- I retrospektive undersøgelser er der dog ikke noget, der tyder på at seksualiteten nødvendigvis er aftagende i 6-12 årsalderen
- Til gengæld er børn i denne alder mere opmærksomme på at skjule det for deres forældre

JanusCentret

MAGT, TRUSLER MV.

- I børns almindelige (ikke-seksuelle) lege vil der forekomme magtanvendelse, manipulation og tyrannisering
- Disse faktorer må antages også at kunne gøre sig gældende i børns seksuelle lege
- Bør være genstand for opmærksomhed hvis de optræder

JanusCentret

SEKSUELT GRÆNSEOVERSKRIDENDE LEGE

I forhold til seksuelt grænseoverskridende lege viser forskning, at jo yngre barnet er, når det krænker et andet, jo større sandsynlighed er der for, at det selv har været udsat for seksuelle overgreb

JanusCentret

SEKSUEL VIDEN HOS SMÅ BØRN

- Mens mindre end halvdelen af seksuelt misbrugte børn udviser seksuelt bekymrende adfærd, antages det, at de fleste ofre for overgreb har en seksuel viden, som overstiger deres udviklingsstadie

- Seksuel viden, som ikke er alderssvarende, ser ud til at være et mere sikkert resultat af at være seksuelt misbrugt end den seksuelle adfærd

Sexual knowledge and emotional reaction as indicators of sexual abuse in young children;

(Child Abuse and Neglect, 28, 2004)

JanusCentret

DEFINITIONEN AF ET SEKSUELT OVERGREB

Et seksuelt overgreb er kendetegnet ved *fravær* af samtykke, jævnbyrdighed og selvbestemmelse eller er et resultat af tvang

- **Samtykke:**
  - Forstå hensigten, forstå hvad handlingen indebærer og kende de mulige konsekvenser

- **Jævnbyrdighed:**
  - To deltagere som har samme magt i forholdet, hvor ingen af parterne kontrolleres eller tvinges af den anden

- **Tvang:**
  - Udnyttelse af autoritet, brug af bestikkelse, trusler om magt eller intimidering for at opnå samarbejde eller eftergivenhed

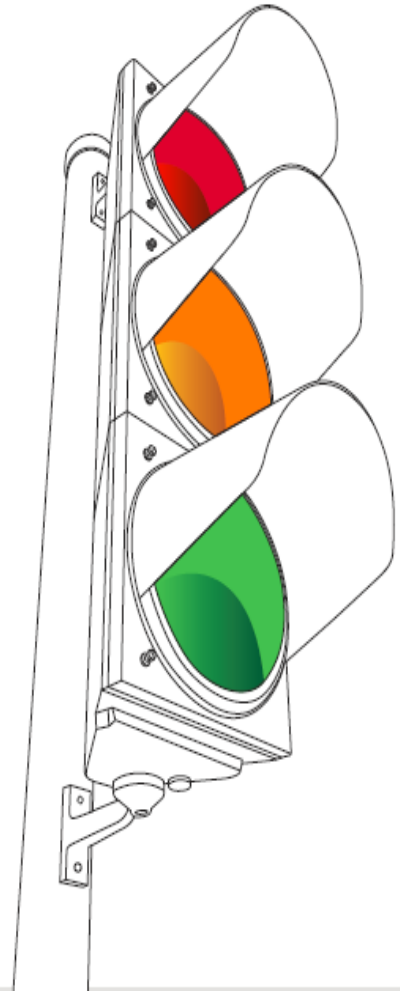
JanusCentret

SEKSUELLE LEGE ELLER OVERGREB

- Magtrelationer
- Aldersforskelle
- Åben aggression
- Samtykke/gensidighed versus tvang
- Ændring i aktiviteter
- Aktivitetens frekvens

JanusCentret

BEKYMRINGSBAROMETER

Formålet med bekymringsbarometret er at nedsætte antallet af børn og unge, der bliver ofre for andre børns og unges seksuelle overgreb.

Bekymringsbarometret er et værktøj, der kan bruges, hvis I er i tvivl om, hvordan I skal tackle, eller hvor bekymrede I skal være over den adfærd, barnet eller den unge udviser.

JanusCentret

BEKYMRINGSBAROMETER

JanusCentret

SEKSUEL ADFÆRD HOS BØRN/UNGE: 3 TRIN PÅ BEKYMRINGSBAROMETERET

Trin 1: Normativ adfærd, som ikke vækker bekymring

- Alderssvarende optagethed af seksualitet
- Alderssvarende seksuelt prægede lege med jævnaldrende
- Seksuelle lege mellem børn, som er præget af ligeværdighed, jævnbyrdighed, gensidighed og nysgerrighed

JanusCentret

SEKSUEL ADFÆRD HOS BØRN/UNGE: 3 TRIN PÅ BEKYMRINGSBAROMETERET

Trin 2: Adfærd som kræver skærpet opmærksomhed og indgriben

- Overdreven optagethed af seksuelle aktiviteter
- Seksuelt grænseoverskridende adfærd er den foretrukne frem for andre mere alderssvarende lege
- Seksuel adfærd som adskiller sig fra andre børns naturlige nysgerrighed
- Ikke alderssvarende viden om seksualitet
- Forsøg på tilrettevisning virker ikke

JanusCentret

SEKSUEL ADFÆRD HOS BØRN/UNGE: 3 TRIN PÅ BEKYMRINGSBAROMETERET

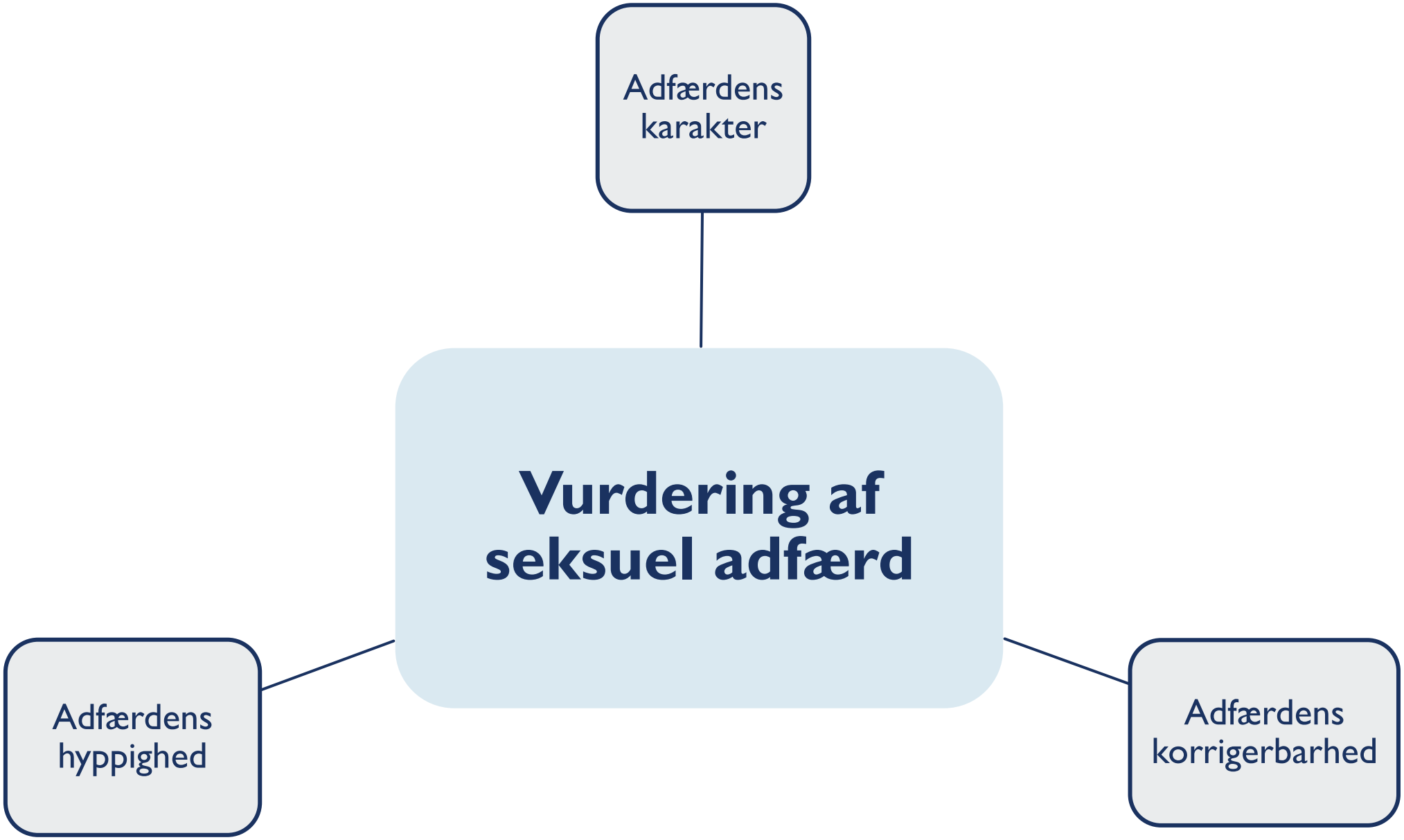
Trin 3: Adfærd som kræver øjeblikkelig indgriben

- Stor aldersforskel (fx 14 årig dreng udviser seksuel adfærd overfor en 6 årig)

- Hvis offer fortæller om overgreb fx i form af orale, anale eller vaginale penetrationer eller anden intimiderende krænkelse

- Er udsat for trusler, vold og hemmeligholdelse

JanusCentret

JanusCentret

ADFÆRDENS KARAKTER

Hvad består den seksuelle adfærd i?

- Konkretisering og beskrivelse af adfærden
- Alderssvarende/ikke alderssvarende
- Tvangspræget, planlagt

Hvem deltager i aktiviteterne?

- Er der jævnbyrdighed, samtykke mellem deltagerne?

Hvor foregår adfærden?

- Skjult / i fuld offentlighed / alle vegne

JanusCentret

ADFÆRDENS HYPPIGHED

Hvor ofte ses adfærden?

- Under særlige forhold (stress/nervøsitet)?
- Hver gang barnet tror sig uovervåget?
- Altid mellem de samme børn?

Ses adfærden i flere kontekster?

- Institution/skole, fritid, hjemme

JanusCentret

ADFÆRDENS KORRIGERBARHED

Hvordan reagerer barnet på de voksnes korrektioner af adfærden?

- Fortryder barnet sin adfærd?
- Er barnet ked af sin adfærd?
- Er barnet optaget af at efterleve de voksnes krav og forventninger?
- Bliver barnet vred over at blive stoppet?
- Ændrer barnets adfærd sig efter guidning/korrektion?

JanusCentret

GRUPPEARBEJDE MED CASES

JanusCentret

GRUPPEARBEJDE

1. Anvend Bekymringsbarometeret til vurdering af, om der er tale om overgreb eller eksperiment/ligeværdig leg

2. Hvilke områder ville være relevante at vide mere om, hvis vi skal kunne tage stilling til, om der er tale om børns sunde og almindelige seksualitet, eller om det er bekymrende og bør være genstand for en nærmere undersøgelse?

JanusCentret

CASE A: HENRIK 8 ÅR

- Henrik er i pleje hos en familie på yderligere 3 personer: mor Hanne, far Per samt Niklas på 6 år
- Hanne har opdaget at Henrik og Niklas sammen har været inde på toilettet med låst dør. Hun bliver meget bekymret i den konkrete situation og reagerer ved at banke hårdt på døren og sige, at drengene skal komme ud
- Da drengene kommer ud, udspørger hun dem, hvad de har lavet. De virker begge skamfulde og vil først ikke sige noget
- Efter at Hanne presser drengene lidt, begynder Niklas at græde og fortæller, at de har rørt ved hinandens tissemænd. Niklas fortæller endvidere, at det var Henriks idé, og at Niklas selv slet ikke synes det var sjovt

JanusCentret

CASE B: PERNILLE, SOFIA OG JOHANNES, 7 ÅR

- De 3 børn går i samme klasse (1.b) og leger tit sammen i legehuset på legepladsen i SFO-tid
- Sofias far kommer en dag meget oprørt ned i SFO lige før lukketid. Sofias mor har, efter at have hentet Sofia tidligere på dagen, opdaget, at Sofia havde sine underbukser på vrangen. Hun har ikke tænkt yderligere over det indtil Sofia begyndte at klage over svie, når hun skulle tisse
- Sofias mor opdager, at Sofia har rifter omkring endetarmsåbningen. Da hun udspørger Sofia om, hvor hun har disse rifter fra, forklarer Sofia, at hun, Pernille og Johannes har leget læge og brugt en pind som termometer på hinanden

JanusCentret

CASE C: PIGE, 1. KLASSE

- En pædagog observerer en flok piger fra 1.klasse`s leg med barbiedukker, og i forbindelse med denne leg er pædagogen blevet bekymret på grund af indholdet i en af pigernes leg
- Det beskrives, at pigen leger, at der er en far-dukke, og at far-dukken bader sammen med pige-dukken. Far-dukken kildrer pigedukken i tissekonen og smører hende med sæbe i tissekonen
- Far-dukken tager også de andre barbiedukker på brysterne. Han falder i søvn, mens han stadig rører ved pigedukkens tissekone

JanusCentret

REFLEKTIONSSPØRGSMÅL TIL "BARBIE-DUKKE-CASEN"

- Hvad ville du gøre, hvis det var dig, der var pædagogen og havde hørt denne historie i dukkekrogen?
- Hvad ville være det første, du foretog dig?
- Ville du tale med pigen? Og i så fald hvordan?
- Ville du drøfte det med kolleger?
- Ville du drøfte det med din leder?
- Ville du søge rådgivning udenfor institutionen?
- Hvordan vil du skaffe sig et overblik over situationen?
- Hvad ville du gøre for at skaffe oplysninger om pigens situation i øvrigt?
- Ville du tale med de andre piger, der var med i dukkekrogen?
- Skal der inddrages andre instanser?
- Skal der inddrages specialister?

JanusCentret

BEREDSKABSPLAN OG SEKSUALPOLITIK

Forebyggelse samt håndtering af seksuelle overgreb på skoler og i dag-/døgninstitutioner

JanusCentret

FOREBYGGELSE AF SEKSUELLE OVERGREB

- I mødet med børn og unge, integreret i samtale, samvær og undervisning
- Gennem gode procedurer, ved ansættelse af personale
- Via det gode beredskab, som altid er klar til brug, opdateret og levende
- Gennem bevidst integrering af temaet overgreb i faglige fora
- Ved at udarbejde en seksualpolitik, der handler om samværsregler, seksualitet mv.
- Ved at udarbejde regler for chat og brug af internettet

  (læs om sikker chat på www.sikkerchat.dk)

JanusCentret

TJEKLISTE FOR SKOLER SAMT DAG-/DØGNINSTITUTIONER

JanusCentret

VED MISTANKE OM SEKSUELT OVERGREB SKAL BEREDSKABET

- Give klare anvisninger på handlemuligheder, kompetence/ansvar og kommandoveje for medarbejdere og ledere
- Give sikkerhed for, at alt huskes i den ofte komplekse sagshåndtering
- Sikre at fokus holdes på barnet
- Sikre at der sættes ind med den nødvendige hjælp på kort sigt

JanusCentret

HVIS MISTANKEN RETTER SIG MOD EN ELLER BEGGE FORÆLDRE

- Drøft mistanken med pågældende sagsbehandler/kommune
- Skriftlig underretning til kommunen
- Husk at du/I i dette tilfælde ***ikke*** må orientere forældrene om mistanken
- Andet?

JanusCentret

HVIS MISTANKEN RETTER SIG MOD EN ANDEN END FORÆLDRENE

- Drøft mistanken med pågældende sagsbehandler/kommune
- Skriftlig underretning til kommunen
- Orientering til forældrene i samarbejde med kommunen
- Andet?

JanusCentret

HVIS MISTANKEN RETTER SIG MOD ET ANDET BARN PÅ INSTITUTIONEN

- Drøft mistanken med pågældende sagsbehandlere
- Underretning til pågældende kommune(r), så der sikres hjælp til begge børn
- Pædagogisk indsats i forhold til børnene
- Samtale med de involverede børn og deres forældre – evt. i samarbejde med kommunen
- Andet?

JanusCentret

HVIS MISTANKEN ER RETTET MOD DIG SOM PÆDAGOGISK MEDARBEJDER

En mistanke kan også rette sig mod dig eller din kollega. Dette vil for de fleste være et meget stort chok og udløse en krisereaktion.

- Der skal også i disse tilfælde tages kontakt til kommunen.
- Det er også vigtigt, at I som pædagogisk personale bliver tilbudt krisehjælp/supervision.

JanusCentret

PRESSEHÅNDTERING

Sager om seksuelle overgreb mod børn og unge har ofte mediernes bevågenhed. For jer som skole eller dag-/døgninstitution anbefales det, at I overlader pressehåndtering til ansvarshavende leder (eller kommunen?)

JanusCentret

HUSK

Det er vigtigt at inddrage pågældende kommune hurtigst muligt, når der opstår mistanke eller viden om, at et barn udsættes for vold eller seksuelle overgreb.

Dette med henblik på koordinering og håndtering af sagen i forhold til evt. politianmeldelse, iværksættelse af indsatser til barnet/den unge, krisehjælp/supervision til skole eller dag-/døgninstitutionen, orientering og støtte til forældre, håndtering af pressen etc.

JanusCentret

SEKSUALPOLITIK

Hvorfor en seksualpolitik?

- Seksualitetens særlige karakteristika
- At gøre seksualiteten til et fagligt anliggende
- Målgruppens særlige behov og udfordringer
- Hvis ikke seksualpolitik – hvad så?

JanusCentret

SEKSUALPOLITIK

- Seksualpolitik (bosted – skole – hjem)
  Fælles normer og regelsæt
  Rammer (fysiske, med hvem, hvornår, hvordan)
  Anvendt og vedligeholdt – et redskab i dagligdagen

- Beredskabsplan – når krisen opstår
  Hvem gør hvad, hvordan, hvornår

- Seksualundervisning
  Tilpasset de unges behov og særlige udfordringer
  Uddanne medarbejdere

JanusCentret

SEKSUALPOLITIK

Anskue seksualiteten ud fra de unges særlige behov og udfordringer

-Sociale kompetencer

-Følelsesmæssig udvikling

-Personlighed

-Tidlige(re) erfaringer (grænseløshed, vold, overgreb)

JanusCentret

SPØRGSMÅL/TEMAER TIL EN SEKSUALPOLITIK

- Hvilke retningslinjer for **sprogbrug** bør der være
  børnene og de unge imellem?
  mellem børnene/de unge og de voksne?
  de voksne imellem?

- Hvilke retningslinjer for **påklædning**, tøjvalg bør der være
  for børnene/de unge
  for personalet

JanusCentret

SPØRGSMÅL TIL EN SEKSUALPOLITIK

- Hvilke rammer kan man stille op for børnenes/ de unges **samvær** på skolen/institutionen?
  hvor, hvordan, med hvem, om hvad osv.

- Hvilke regler bør der være for brug af **computer** og **mobiltelefon**?
- Blade og bøger, hvad er i orden at have?

JanusCentret

SEKSUALPOLITIK

- Fremme og anerkende positiv adfærd
- Erstatte seksuelt bekymrende/krænkende adfærd med sund seksuel adfærd
- Ensartet medarbejder tilgang
- *Seksualpolitik – et fagligt og ikke personligt anliggende*

JanusCentret

SEKSUALPOLITIK

Formidling af seksualpolitik og seksualvejledning til de unge

- Konfliktoptrapning / konfliktnedtrapning
- Forståelig og begrundet
- Dagligdags og konkret
- Enkle, forståelige regler?

JanusCentret

MULIGE PUNKTER TIL SEKSUALPOLITIK

- Regler for påklædning (dagligt, ved overnatning, i forbindelse med bad mv.) gældende for børn og voksne
- Hvordan entrerer man et rum, hvor der sidder andre?
- Regler for toiletbesøg
- Regler for døråbning
- Ritualer omkring hyggelæsning i sofaen
- Hemmeligheder – gode og dårlige
- Regler omkring fysisk kontakt børn/børn imellem samt børn/voksne imellem
- Lære børnene at skelne mellem lyst/ulyst, omsorg og overgreb

JanusCentret

DISCLOSURE

Børn og unges afsløring af seksuelle overgreb begået af andre børn/unge

JanusCentret

DISCLOSURE - DEFINITION

- Internationale studier peger på, at begrebet disclosure i forbindelse med seksuelle overgreb skal forstås bredere end blot, at ofret betror sig til en anden person
- Studierne omhandler **hovedsagligt** disclosure efter seksuelle overgreb **begået af en voksen krænker**
- Disclosure i forbindelse med **seksuelle overgreb børn og unge** imellem er endnu **ikke særlig belyst**
- Januscentret har lavet et studie (kvantitativ analyse fra database og et litteraturstudie)

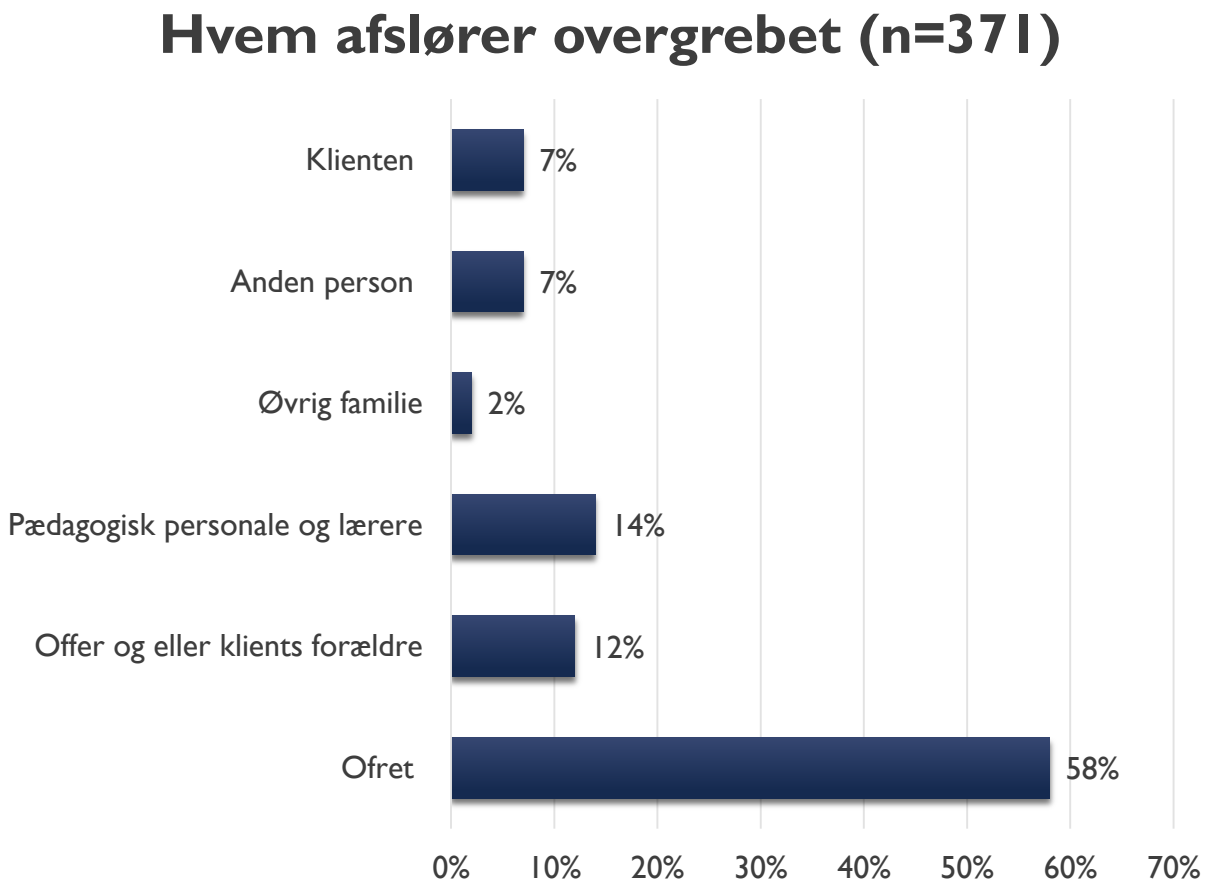
JanusCentret

BØRNS ALDER OG DISCLOSURE

- Studier peger på at især de yngste børn foretager "ubevidst disclosure" gennem handlinger og/eller tale, som ikke har til *hensigt* at afsløre overgrebene
- Afslører ikke alderssvarende **viden** om seksuelle emner
- Udviser seksuelt bekymrende **adfærd**
- Stiller **spørgsmål** som vækker bekymring eller nysgerrighed hos voksne omkring dem

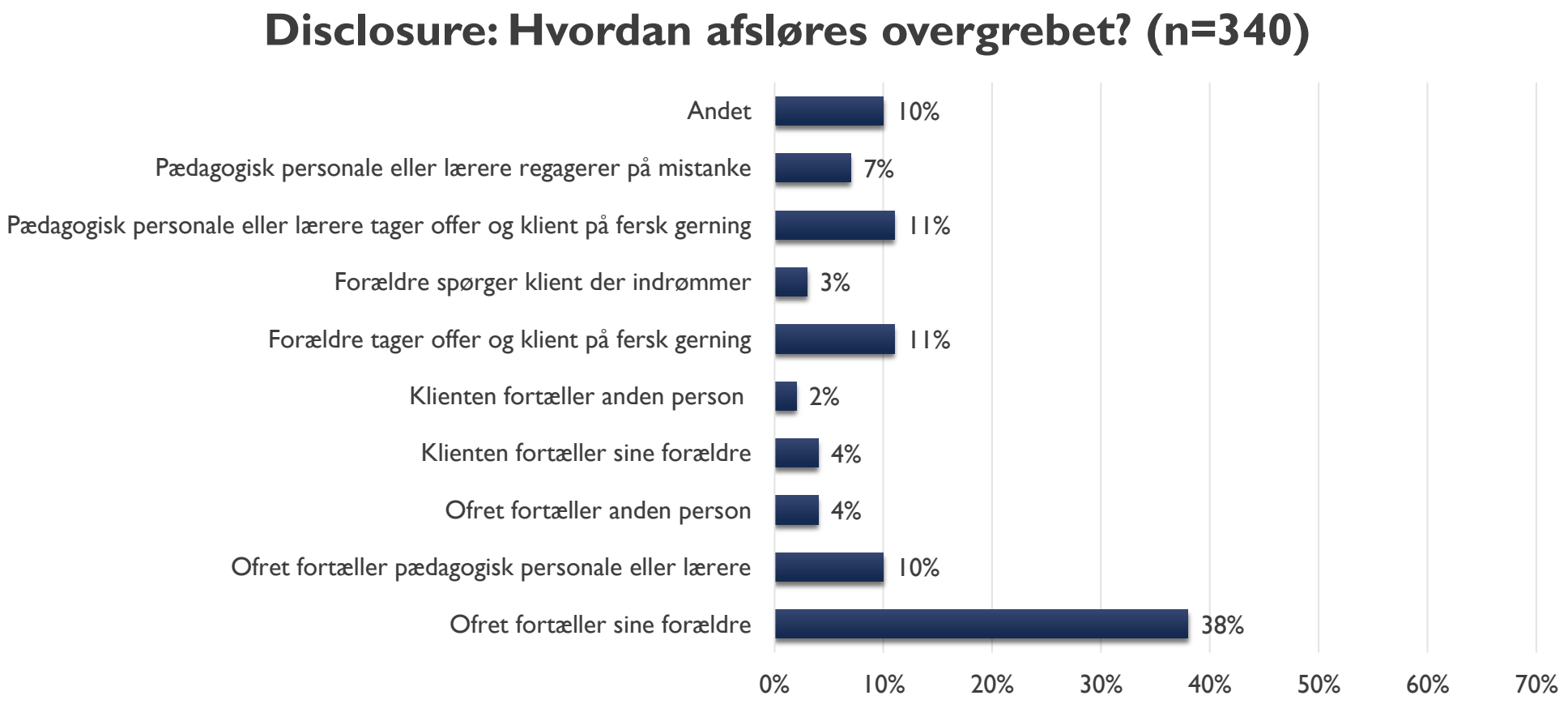
JanusCentret

DISCLOSURE – AFSLØRING AF OVERGREB

JanusCentret

DISCLOSURE – AFSLØRING AF OVERGREB

JanusCentret

FROKOST

JanusCentret

INTERNETTET

Seksuelt bekymrende adfærd i relation til internettet

JanusCentret

BØRN OG PORNOGRAFI

- Der er meget, der tyder på, at det er skadeligt, når børn ser porno før puberteten
- Man skal ikke skælde børn ud, hvis de har set porno, men spørge til, om de er ok
- Man skal være opmærksom på, at man på trods af filtre på internettet ikke kan gardere sig helt imod at børn ser porno på internettet

JanusCentret

IT-RELATEREDE SEKSUELLE OVERGREB

- It-relaterede overgreb
- Grooming på nettet.

JanusCentret

IT-RELATEREDE SEKSUELLE OVERGREB

- Søgende og sårbare unge er mere udsatte på nettet.
- Unges selvproducerede seksuelle billeder på nettet – skærpende versus eksperimenterende forhold.

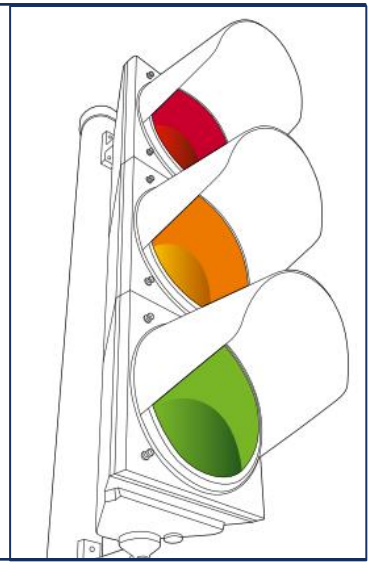
JanusCentret

BEKYMRINGSBAROMETERET 2:0

Internettet & sociale medier
Orange, 6-14 år:

6-10 år:
Sender personlige nøgenbilleder via internettet & mobiltelefon

11-14 år:
Viser fotos eller film med et seksuelt indhold via internettet eller mobiltelefon
Sender personlige nøgenbilleder eller film til andre og beder dem gøre det samme

JanusCentret

BEKYMRINGSBAROMETERET 2:0

Internettet & sociale medier

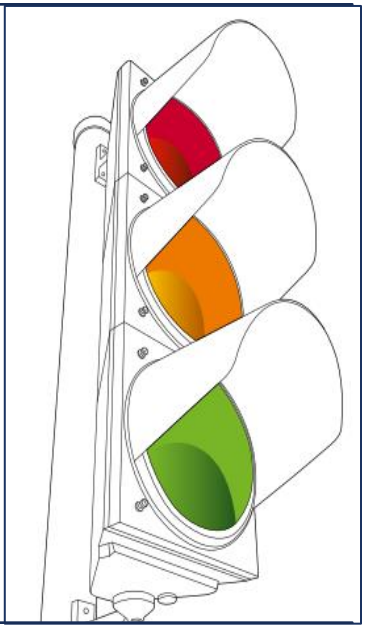
Rød, 6-14 år:

6-10 år:

Sender personlige nøgenbilleder eller film til andre og beder dem gøre det samme
Søger efter porno med voldeligt indhold eller som indeholder seksuelt misbrug af børn
Viser yngre børn pornografisk materiale

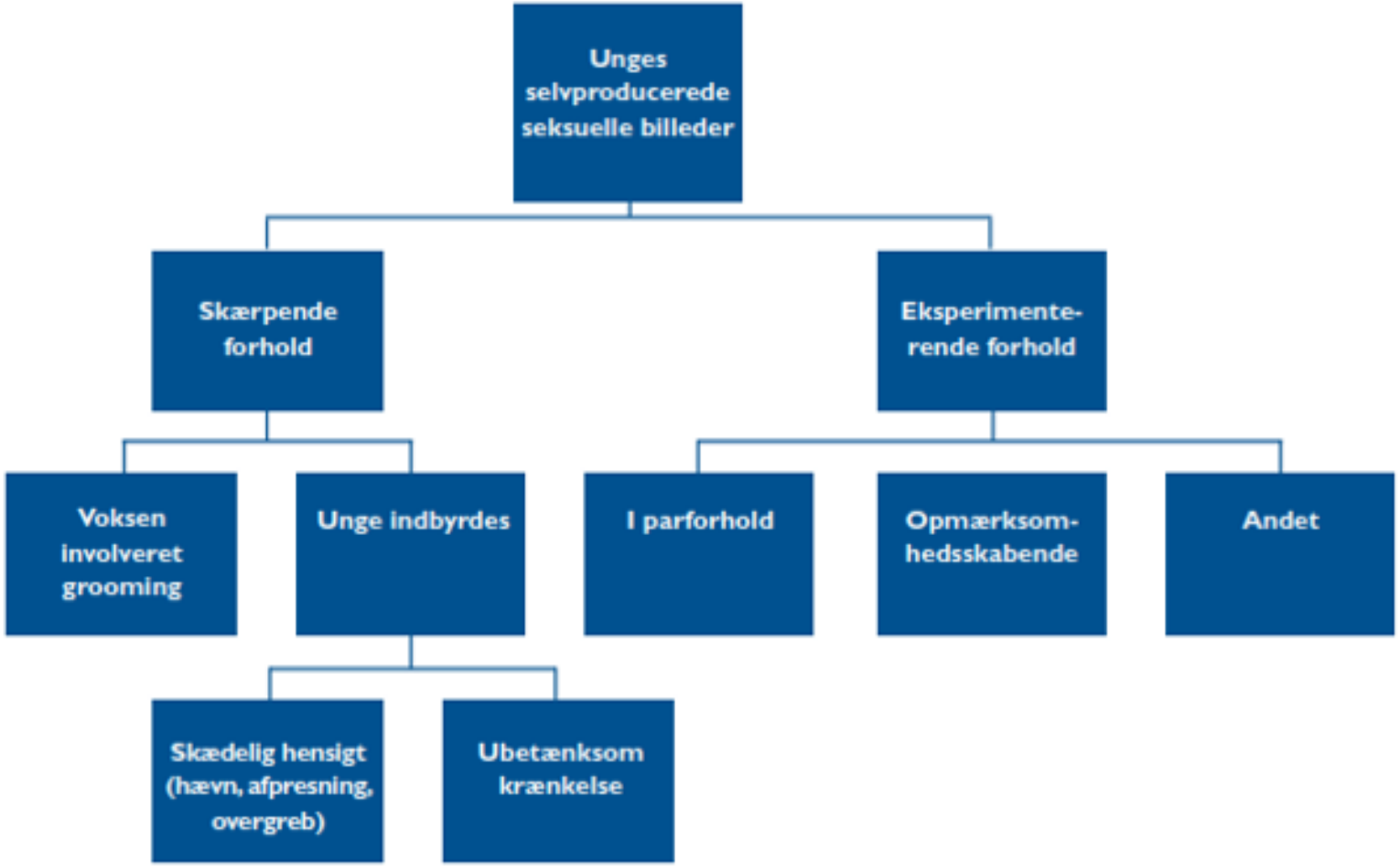
11-14 år:

Modtager betaling (penge eller gaver) for seksuelle ydelser
Viser yngre børn pornografisk materiale

JanusCentret

UNGES BILLEDER PÅ INTERNETTET

Kilde: Sårbar og Søgende, Red Barnet

JanusCentret

SEKSUELT BEKYMRENDE ADFÆRD RELATERET TIL INTERNETTET

- Hvad er strafbart? Man kan fx straffes for blufærdighedskrænkelse, hvis man sender uopfordrede pornografiske fotos. Straffen fordobles, hvis modtageren er under 15 år

Kilde: Red Barnet

JanusCentret

MOBILTELEFONER OG INTERNET

- Hvis man ikke taler med børn og unge om brug af mobiltelefoner og internet, kan de komme til at overskride egne og andres grænser. Børn og unge har brug for vejledning.
- Vær nysgerrige og åbne i forhold til, hvilke sammenhænge de færdes i på internettet.
- Tal med dem om, hvilke signaler de sender, når de deler billeder, chatter og lignende.
- Diskuter emnet i personalegruppen – undgå at signalere modsatrettede holdninger
- Klare regler som alle melder ud og følger

JanusCentret

INTERNETTET

Unge har brug for at blive udfordret af engagerede voksne, som tør udfordre dem åbensindet og fordomsfrit om den viden og indsigt, som internettet kan levere. En kritisk holdning til og kildekritik af internettets mangfoldighed af informationer og misinformationer er en vigtig kompetence hos de unge, som er født med et internet, der altid har været der, og som kan give svar på alting.

Kilde: Red Barnet

"Hvor slemt ka`det være"?

En antologi om IT-relaterede seksuelle overgreb på børn og unge

JanusCentret

HUSK

JanusCentret kan altid kontaktes, hvis man har behov for sparring

Henvisning til udredning eller behandling sker via barnets/den unges socialrådgiver

Kommuner, institutioner, skoler og andre kan henvende sig med ønsker om rådgivning, supervision og undervisning.

Mere information på www.januscentret.dk eller telefon 33690369

JanusCentret

FAGGRUPPESEMINAR, FREDERICIA

Tak for opmærksomheden